

Қай заманда болмасын қоғамның қозғаушы күші – жастар. Осы ретте Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың: «Мен, сіздер, бүгінгі жастар ерекше ұрпақ екендеріңізді қайталаудан жалықпаймын. Сіздер тәуелсіз Қазақстанда өмірге келдіңіздер және сонда ержетіп келесіздер. Сіздердің жастық шақтарыңыздың уақыты – біздің еліміздің көтерілу және үлкен уақыты. Сіздер осы жетістіктер рухын және табысқа деген ұмтылушылықты бойларыңызға сіңірдіңіздер», – деген сөзі мемлекет пен ұлт болашағы жастармен тікелей байланысты екендігін айқындайды. Білімі төрет, танымы ертер жастарымызға ғана еліміздің болашағы сеніп тапсырылады. Сондықтан «Мәңгілік елдің жастарын» білім жолында тәрбиелеу бүгінгі күннің басты мақсаты.

Еліміз бойынша бүгінде ғылым, экономика және саясат саласында дарынды балаларға арналған білім беру ұйымдары көптеп ашылууда. Әсіресе Назарбаев Зияткерлік мектептері бой түзеп, зияткер оқушыларды дайындайтын аяндардың мақсаттары мен міндеттері айқындалуда. Физика, математика, химия және биология пәндерін үш тілде тереңдетіп оқып жүрген оқушылар, халықаралық стандартқа сай білім алууда. Елбасының сарабдал саясатының арқасында бүгінде жастардың шығармашылық қабілеттерін шындан, ғылыми ізденістер жүргізуге толық мүмкіндіктері бар. Тек ұнта-шығасы болуы керек. Мемлекеттің беріп жатқан мүмкіндіктерін пайдалана біліп, жан-жақты тұлға болып қалыптасуға ұмтылуы тиіс.

Республика бойынша бастау алған «Туған елге тағзым» жобасы аясында оқуға озып, ғылымда және спортта үздік жас жеткіншектер келі байтақ Қазақстанның көрікті жерлерін шарлап, тарихи мен мәдениетпен ерекшеленетін Қазақ елінің Тәуелсіздік алғанға дейінгі және демократиялы Ел болған жаңа мемлекетіміздің жетістіктерін көзбен көріп қайтыты. Ең бастысы ғылыми бағыттағы зерттеушілік, танындық қабілеттері, туған жеріне деген сүйіспеншіліктері арттыты. Енді осы алған білімдерін Тәуелсіз мемлекетіміз – Қазақстанның дамуына жұмсайтындарына сеніңдіміз.

Мектеп директоры Мүркеева Тұлмира Бақытбекқызы

СТАРТОВАЛА НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ И ПОЗНАВАТЕЛЬНАЯ ЭКСПЕДИЦИЯ

Какова на самом деле история первой столицы Казахстана? Какие культурные наследия здесь сохранены и что является главным достоянием земли Сыра? На эти и другие вопросы искали ответы юные исследователи Назарбаев Интеллектуальных школ. В эти дни из Караганды и Астаны приехала группа детей, которые в течение 10 дней будут заниматься изучением Кызылординской области.

С 2012 года среди учащихся Назарбаев Интеллектуальных школ страны реализуется проект «Туған елге тағзым», призванный формировать у учащихся интерес к родной стране, укрепить чувство патриотизма среди молодежи. В рамках данного проекта запланированы научно-исследовательские и познавательные экспедиции в разные города страны. В числе исследуемых регионов – великая земля Сыра. В рамках образовательной поездки в гости в Кызылорду приехали учащиеся из НИШ городов Караганда и Астана. По определенному маршруту экспедиционные группы проводили научные исследования в регионе.

Первый день пребывания запомнился ребятам ознакомительными тренингами. Радостно встретив гостей, волонтеры из числа учащихся и сотрудников НИШ г.Кызылорда организовали концертную программу, развлекательные игры и многие другие интересные мероприятия. В свою очередь, карагандинцы и астанчане проявили активность, продемонстрировав свои умения петь и танцевать. Также для ребят был показан художественный фильм, в котором была четко отражена прошлая и настоящая жизнь Кызылординской области.

Всего в экспедиции от каждого региона участвуют группы из 20 школьников 7, 8, 9, 10 классов, отобранные за научные, творческие, спортивные достижения в течение учебного года. Планируется, что за 10 дней ребята познакомятся с флорой и фауной, природными ландшафтами, национальными парками и заповедниками Кызылординской области. Посетят исторические места и архитектурные памятники, познакомятся с работой крупнейших индустриально-промышленных объектов и научных центров. Также запланировано посещение музея, театра и других культурных учреждений области и города. Побеседовав с людьми, ребята намерены узнать о музыке, песнях, легендах, сказаниях нашего региона.

Кстати, кызылординские дети также поехали в экспедицию в Усть-Каменогорск и Астану. Всего в работе проекта «Туған елге тағзым» будут задействованы около 500 ребят сети «Назарбаев Интеллектуальные школы».

ҚАРА АЛТЫНҒА БАҰ ҚЫЗЫЛОРДА

Қарағанды мен Астана қалаларындағы Назарбаев Зияткерлік мектептерінің жас ғалымдары Қызылорда өңірінің алғашқы зерттеулерін бастады. Облыс орталығындағы мұнайды өндеу зауытында болып, аймақтың мұнай және газ секторының даму барысымен толығырақ танысты.

Қызылорда облысы – жер асты қазбаларға бай өлке. Бүгінде мұнда алтын, күміс, кадмий, германий және фосфориттер секілді қазбаларды жетерлік. Республика бойынша ванадий қорларымен алғашқы орында, ал мырыш пен уран бойынша – үштіктің қатарындамыз. Дегенмен аймақтың экономикасын көтеріп тұрған, мұнай мен газ саласы. Бүгінде қара алтынды шығарып, өнімдеретін компаниялар жетерлік. Сыр өңіріне алғаш рет аяқ басқан Назарбаев Зияткерлік мектептерінің жас ғалымдары экспедицияларының алғашқы күнінде облыс орталығындағы мұнай өндіру зауытында болып, мұнай мен газ саласының даму деңгейін бағамдап қайтты.

«Мен бірнеше жылдан бері химия саласындағы ғылыми жұмыстармен айналысып келемін. Экспедиция аясында мұнай өндіру мекемесіне баратынымызды естігенімде, қатты қуандым. Өндірістік орынды аралау барысында мен жұмысыма қажетті мазғлұматтар жинадым», - дейді Қарағандылық Аида Үскенова.

13 жылдық тарихы бар мұнай өндіру зауыты бүгінде бензин, дизельді отын және мазут шығарумен айналысып келеді. 100 шақты адамды жұмыспен қамтитын бұл нысан Қазақстанды ғана емес, шетелдіктерді өніммен қамтамасыз етеді. Өнімнің басым бөлігін Алматы мен Голландияға жіберіп, облыс экономикасының дамуына үн қосып жүр. Техникалық қауіпсіздіктермен танысқан оқушылар қара алтынның химиялық құрамын аңықтайтын зертхананың аралады. Түрлі реакциялардың өту барысымен танысып, мұнайды өндіру процесстерін көзбен көріп қайтты. «Туған елге тағзым» жобасы бізге үлкен мүмкіндіктерге жол ашты. Біз кітаптан оқиғанымызды, біреуден естігенімізді бүгін көзбен көрдік. Қызылорданың жеріне алғаш рет келуім болса да, бұл өте әдемі, мейрімді қала екеніне көзім жетті. Алдағы экспедициямыз қызықты болатынына сенімдімін», - дейді елордадан келген жас ғалым Сана Рамазанова.

Мұнан соң экспедиция Арал және Казалы аудандарына жол тартты. Онда зерттеушілер балық зауыты, «Аралтұз» кеніші, Барсакелмес қорығы, Қамбаш көлі және тарихи ескерткіштерге барып, Ұлы Жібек жолы бойындағы Сырдың ескі шаһарларымен таныспақ.

Елена РЫБИНА
Қызылорда қаласындағы ХББ НЗМ
баспасөз хатшысы

В ходе экспедиции группа молодых ученых из Караганды и Астаны побывали в северо-западной части региона, где ознакомились состоянием Аральского моря, изучили «Кладбище кораблей» и встретились с сельчанами для изучения жизнедеятельности и быта местных жителей.

Любой приезжий гость в Кызылординскую область первым делом мечтает побывать на Аральском море. Когда - то эта зона Приаралья была четвертым по величине озером в мире и славилась богатейшими природными запасами. Однако в результате обмеления, особенно в последние десятилетия, ситуация на Аральском море резко изменилась. И уже к 1995 году море потеряло три четверти водного объема, а площадь поверхности сократилась более чем наполовину. Знаменитый тогда порт прекратил свою деятельность, а рыболовное дело стало для жителей недоступным. По мере увеличения солёности первыми вымерли беспозвоночные и рыбы пресноводного происхождения. Испарение вод озера привело к образованию соленого песка, началась

настоящая экологическая катастрофа. Еще в начале 90-х годов на казахстанском участке моря соорудили земляную дамбу, которая перекрыла отток воды в южную часть моря. А в 2005 году при поддержке главы государства была построена Кокаральская дамба с гидротехническим затвором. После этого только за первые восемь месяцев уровень воды в Малом Арале поднялся на 2 метра, а площадь водной поверхности увеличилась на 18%.

Возрождение Аральского моря оказало существенное влияние на развитие экономического потенциала всего региона. Сейчас переработкой рыбы занимаются предприятия «Аральский рыбоперерабатывающий завод», ТОО «Аральский

центр сервисной подготовки». Суммарная среднегодовая производственная мощность – до 10 тысяч тонн. В настоящее время на предприятиях перерабатывается 6-6,5 тысяч тонн рыбы в год, изготавливаются рыбное филе и фарш, рыбная мука, замороженная рыба и плавники.

Ознакомившись с работой предприятий, ребята провели небольшой опрос населения. Результаты показали, что жизнь сельчан намного улучшилась. Самое главное - созданы новые рабочие места, открыты новые социальные объекты, регион стал более благоустроенным, а жизнь сельчан более интересной.

Далее ребята ознакомились с жизнедеятельностью жителей Казалинского района. Здесь они посетили исторический музей и школу имени Гани Муратбаева. Побывали на озере Камбаш - уникальный водоем с богатой флорой и фауной. Береговая линия представляет собой естественный пляж из крупно-зернистого песка. Пологое мягкое дно, вода прозрачная, обладает уникальными целебными качествами.

Сыр еліне экспедициямен келген Қарағанды және Астаналық қонақтар қазақ театрларының ортасында ойып орын алатын Нартай Бекежанов атындағы қазақ сазды-драма театрында болып қайтты.

Нартай Бекежанов атындағы қазақ драма театры 1955 жылдан бері жұмыс істеп келеді. Тұңғыш рет Ғ.Мүсіреповтің «Ақан сері Ақтоқты» трагедиясын, мұнан соң А.П.Чеховтың «Вишневый сад», Ғ.Мүсіреповтың «Қозы Көрпеш–Баян Сұлу», М.Әуезовтың «Бәйбіше, тоқал», Д. Исабаевтың «Аққу–Жібек», Б. Брехттің «Кавказдың бор шенбері», К. Мұхамеджановтың «Құдағи келді» спектакльдері қойылып көпшіліктің алғысына бөленді. Өзінің 50-жылдық тарихында

театр көп жетістіктерге жетті. Қазақстандағы Лениндік комсомол сыйлығының алғашқы лауреаты. КСРО аумағындағы тұратын неміс, венгер және басқа халықтардың театр фестивальдерінің жеңімпазы да болды. 2003 жылы Орал қаласында М. Өтемісовтың 200-жылдығына арналған XI Республикалық театрлардың фестивальдерінде Т. Алибаеваның «Исатайдың барында» қойылымы үшін II-дәрежелі сыйлықты иемденді. 60 адамнан құралған шығармашылық ұжымның жаңа талаптарға сәйкес келетін, шығармашылық, фольклорлық-этнографиялық, дәстүрлі бағдарламаларды дамыту, спектакльдерді және музыкалық-сауықтандыру бағдарламаларын ұйымдастыру, репертуарға композиторлардың, драматургтердің және басқа өнер қайраткерлерінің шығармаларын енгізу бағытында атқарып жатқан еңбектері зор. Жас өрендер театр ғимаратын аралап, жұмысымен танысды. Сонымен қатар театрдың көркемдік жетекшісі, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Хүсейін Әмір-Темір және бірнеше танымал актрисалармен жүздесіп, әңгімелесті.

ТРУД ВО БЛАГО РОДИНЫ

В рамках проекта «Туған елге тағзым» состоялась встреча с героем труда Казахстана Абзалом Жумашұлы Ералиевым.

Абзал Ералиев – директор компании, занимающейся возделыванием и переработкой риса. Почти 80 процентов всей рисовой культуры в регионе приходится на долю данного предприятия. Начав свою деятельность с торговли рисом, компания развила ее до переработки на собственных заводах. Современные производственные предприятия и применяемые передовые технологии позволили производить большой ассортимент: «Элита», «Маржан», «Янтарь», «Лидер», «Анаит», «Фишт». Ежегодно товарищество экспортирует порядка 5 тысяч тонн чистого злака, а также 7 тысяч тонн риса-дробленки в Беларусь, Кыргызстан, Туркменистан, Таджикистан и некоторые регионы России. В приоритете остается наращивание экспортного потенциала компании. Побывав на заводе, ребята увидели как правильно производится обработка риса, под руководством специалистов научились сортировать семена по размеру и весу.

Более подробно о сельскохозяйственной культуре ребята узнали на встрече с Героем труда. Абзал Ералиев сам лично рассказал о первых шагах бизнеса, об этапах развития и успеха. Молодые дарования с большим интересом слушали рассказ Героя, отбирая для себя все самое лучшее. В завершении встречи учащиеся НИШ пожелали успехов компании, ну и конечно же, здоровья и сил Герою, который неустанно продолжает трудиться во благо своей Родины.

Гүлге оранған ауыл

«Барлық ауылдар Нағи Илясовтай болсын» - деп, Елбасының өзі айтқан болатын. Осы үлгі тұтарлық елді мекенді Қызылордаға келген жас зерттеушілер де тамашалап, керемет әсерге бөленді.

Жұпар иісті гүлдер, керемет гүлзарлар, абаттандырылған нысандар. Бұл сұлулық пен әсемдікті тек қала орталығында ғана емес, ауылдық жерлерде де кездестіруге болады. Қызылорда облысының Сырдария ауданындағы Нағи Илясов ауылы бүгінде ел бойынша теңдесі жоқ, үлгілі жерге айналып, тұрғындардың жақсы өмір сүруіне мүмкіндік беруде. Мұның барлығы осы ауылдың тумасы, белгілі кәсіпкер Абзал Ералиевтың еңбегінің, туған топыраққа деген сүйіспеншілігінің арқасы. Қазақстанның Еңбек Ері Абзал Жұмашұлы күріш саласын дамыту арқылы ел экономикасын көтеріп қана қоймай, ауылдың гүлденуіне үн қосқан. Әлеуметтік нысандарды жөндеуден өткізіп,

халықтың әл-ауқатын арттырар орындар ашты. Сонымен қатар агробизнесінің жолын ашып, жергілікті азаматтарды тұрақты жұмыспен қамтыды. Жас зерттеушілер ауылды толықтай аралап шығып, игістердің куәсі болды.

«Мен үшін бұл таңғаларлық жағдай. Ауылдық жер осыншама керемет болатына еш уақытта сенбес едім. Өте әдемі абаттандырылған екен. Жұмыс жасауға да, өмір сүруге де мұнда барлық мүмкіндік бар. Осындай елін, жерін сүйетін азаматтар көп болса дейміз. Және де Қазақстанда барлық ауылдар осындай болсын», - деп тілегін білдіріп жатты Қарағандыдан келген қызымыз Адемі Мәдениет.

Жалпы таза әрі абаттандырылған ауылдан ешкім де кетпек емес. Қайта қаладан көшіп келуге құштар жастар көп қазірде. Бұл ең бірінші ауылдың гүлденуіне, яғни Қазақстанның гүлденуіне оң септігін тигізетіні анық. Ауылды аралап шыққан оқушылар бағбанмен де тілдесті. Жердің құнарлығын арттыратын тыңайтқыштар, климат талғамайтын өсімдіктердің түрлері жайында мағлұмат жинақтады.

НОВЫЙ ЭТАП РАЗВИТИЯ

За последний годы Кызылорда стала более развитым регионом. Появились новые места отдыха, высотки. Большая поддержка уделяется сферам образования, здравоохранения. Все это своими глазами смогли увидеть экспедиционные группы в ходе поездки по городу.

Если раньше населению приходилось целыми днями простаивать в очереди за получением медицинской помощи, то сейчас это проблема решена полностью. Благодаря новым объектам здравоохранения у кызылординцев появился доступ к более качественной отечественной медицине. Молодые ученые из Караганды и Астаны посетив перинатальный центр на 200 коек, отметили, что здесь созданы самые благоприятные условия для будущих мам. Также ребята посетили областной диагностический центр и другие достопримечательности города, высоко оценив каждый объект.

Удивили детей и архитектурные объекты города. Художественные композиции, аллеи значительно преукрасили улицы областного центра. Ребята отметили много интересных идей, реализованных в городе и пожелали дальнейшего процветания Кызылорде.

Напоследок ребята посетили постройки царского периода: храм Казанской божьей матери, мечеть Айтбая, мемориальный комплекс Корқыт Ата и железнодорожный вокзал. Одно дело увидеть их на картинках, другое оказаться здесь и ощутить на себе дух того времени. Участники с большим интересом изучали каждый уголок здания, поняв, что сохранение памятников истории важно, прежде всего, для молодого поколения, которое должно видеть свершения отцов и дедов, воодушевляться примером и продолжать их дела.

Сыр Алаштың Анасы

Экспедициялық топтар Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университеті жанындағы «Археология және этнография» орталығында болып, Ұлы Жібек жолы бойындағы Сырдың ескі шаһарларынан табылған құнды жәдігерлермен танысты.

Қызылорда облысының аумағындағы тарихи-мәдени мұраны зерттеу және қорғау, археология және этнография салалары бойынша ғылыми зерттеулер жүргізу бағытында жұмыс атқаратын «Археология және этнография» орталығы балалардың көптеген сауалдарына жауап бергендей болды. Сыр өңірінің өткені мен бүгінін зерттеп, ғылыми жобалар дайындап жүрген оқушылар Қорқыт Ата атындағы ҚМУ университетінің бір топ ғалымдарымен әңгімелесу барысында көптеген мағлұматтар алды. Сонымен қатар «Қорқыттану және өлке тарихы» ғылыми-зерттеу институтында болып аймақтағы тарихи, әдеби, рухани мұраларға жүргізілген кешенді зерттеу жұмыстарын тамашалады.

Қызылорда облыстық тарихи – өлкетану мұражайында да жас зерттеушілер өздерінің ғылыми-жұмыстарына қажетті материалдар жинақтай алды. Көрме қойылымдарында археология мен этнография, нумизматика, мүсін, қолданбалы өнер бұйымдары, фотосуреттер мен құжаттар, сирек кездесетін кітаптар топтамалары, өлкенің өсімдікті және жануар әлемі заттары жинақталған. Мұражай қоры археологиялық, этнографиялық жинақтарға, зергерлік әшекей бұйымдарына, сирек кездесетін кітаптар мен қолжазбаларға бай. Мұражайдың археологиялық топтамалары 1980 жылы қалыптаса бастады. Оған облыс аумақтарына жүргізілген археологиялық – қазба экспедициялары жұмыстары

кезінде табылған 2915 экспонат кіреді. Олардың көбісі баға жетпес заттар болып табылады және олар тас, қола, орта ғасырларына жатады. «Туған елге тағзым» жобасы біз үшін үлкен мүмкіндіктерге жол ашты. Біз кітаптан оқығанымызды, құлақпен естігенімізді бүгін көзбен көрдік. Қызылорданың жеріне алғаш рет келуім болса да, бұл өте әдемі, мейрімді қала екеніне көзім жетті. Алдағы экспедициямыз қызықты болатынына сенімдімін», - дейді елордадан келген жас ғалым Сана Рамазанова.

Жас зерттеушілер аймақтағы этносаралық қатынастарды және толерантты сана-сезім мен конфессияаралық келісімнің сақталуы басты бағыттардың бірі екеніне тәнті болды. 11 этно-мәдени орталықтың басын біріктіріп отырған бірлігі мен берекесі жарасқан өңірде мемлекеттік тіл саясаты жақсы дамыған. Барлық өзге ұлт өкілдері қазақ тілінде еркін сөйлеп, тілдің қолдану аясын кеңейтіп жүр. Оқушылар сондай-ақ өзге ұлт жастарымен жүздесіп, бірқатар сауалдарын жолдады.

PLUNGED INTO THE WORLD OF PAST AND PRESENT

What is the real story of the first capital city of Kazakhstan? What cultural heritage is preserved and what is the main asset of the Syr Land? The young scientists of Nazarbayev Intellectual Schools searched for the answers to these questions. A group of students from Astana and Karaganda came to the city of Kyzylorda to study the Kyzylorda region for the duration of 10 days.

The project «Tugan elge tagzym 2012» was designed to awaken the students' interest in their home country as well as invoking a sense of patriotism amongst the youth of the Nazarbayev Intellectual schools (NIS). The project comprised of a number of planned research and educational expeditions to different cities of the country. The great Syr Land is amongst the studied regions.

Students from the Karaganda NIS and the Astana IB School arrived at Kyzylorda, the first capital of Kazakhstan. For 10 days the expeditionary group conducted their research in the region. The first day in Kyzylorda will be remembered by the students as a team building effort as well as a day of training. Volunteers from amongst the students as well as the staff of NIS Kyzylorda organised a concert program, entertaining games and many other stimulating activities. A feature film was shown for the students that reflected the past and present life within the Kyzylorda region.

The Kyzylorda region is rich in minerals. The region has concentrated deposits of Gold, Silver, Cadmium, Germanium, Shale and Rock Phosphate. The oil and gas industry gives a powerful impetus to the country's economy. A group of young researchers expressed with great enthusiasm a desire to visit one of the refineries. As a result of having visited «KMNZ» refinery the students know more about the development of the oil industry. They became familiar with the safety in the workplace, they also saw how to conduct laboratory tests and how to determine the composition of "black gold". Together with the employees of the plant, students performed chemical studies as well as participating in the process of refining petroleum products. Aida Uskenov of Karaganda said; "she is fond of chemistry and would like to develop research projects in this field of the oil industry". She was very happy to know that within the expedition was a planned trip to the refinery plant. She obtained a lot of interesting and useful information pertinent to her scientific studies.

Another major asset of the Kyzylorda region - is the Aral Sea. Once upon a time this area Priaralye was the fourth largest lake in the world and had rich natural reserves. However, due to shoaling, especially in recent decades, the situation in the Aral Sea had changed dramatically. By 1995 the sea had lost three-quarters of its water volume and the surface area had more than halved. During the expedition, a group of young scientists from Karaganda and Astana were in the North Western part of the region, where they witnessed the effects of shoaling first hand on a small «island», they saw the «graveyard of ships», visited the local educational museum and lake Kambash. They also met with the villagers, learning about their lives and the hardships they have had to endure. According to Ademi Madeniet from Karaganda, "the story of the Aral region is very sad". Looking forward, plans have been implemented that focus on the fishing plants resuming operations and then the villagers can start to rebuild their lives and the village.

The expedition continued by visiting the regional Kazakh Drama Theater, N. Bekezhanova. The Cultural center has existed for 60 years and has achieved great results. Thanks to the professional actors and directors of the Kazakh performances, «Akan seri Aktoty» and «Turmaganbet» are now known internationally. The theatre staff became acquainted with and had the opportunity to talk to the honoured actor, Hussein Amir-Temir. They were able to pose questions to the famous actors and actresses.

The next day the children studied Education, Science and Medicine. Having been in the Regional Diagnostic Center of a new maternity hospital, the children saw how much support was received in the Perinatal Center, which houses 200 beds and is fully equipped with state of the art equipment. In the future, they plan to open a center for artificial insemination, which it hopes will help couples who desperately want to start a family, thus in turn will help increase the general population, over-time.

The students met Kazakhstan's labour hero, Abzalov Yeraliev. The chairman of «Abzal and Co» engaged in the cultivation and processing of rice, for today is a model of well-being. In its activities Abzal Zhumashevich not only focus on quality cultivation and processing of rice culture, but also makes a contribution to the improvement of infrastructure, development of rural areas. For the past 5 years, Nagi Ilyasova, a philanthropist from a small village, has through his contribution, created a city that is thriving, by developing infrastructure. Roads have been repaired, recreation centers, schools and kindergartens have been built - life has been enriched for the villagers. After examining a specific area, they decided to talk to the chief agronomist with the intention of learning how to plant trees and beautify the village considering the climatic conditions. A young researcher from Karaganda, Asem Erjan shared with us «I would never have believed that this is a village. Unfortunately this is something that you will not find in the regional center. It is encouraging that people like Abzal Yeraliyev, concerned about his native village, has invested in landscaping; it would be beneficial to the planet if we saw more people working not only for their own benefit but with the intent of having the well-being of the entire community in mind."

The last two days of this informative expedition focused on the history and culture of the ancient land of Syr. In the Research Centre of Archaeology and Ethnography, the students were able to clearly see the artifacts brought from the capital Rabat-Saks Ciric and capital city Oguz - Zhanketa settlement. The NIS student from Astana, Sana Ramazanov, believes that the project «Tugan elge tagzym» opened doors and presented great opportunities. «Each piece reveals a large amount of information pertinent to ancient times". Kyzylorda has in itself a long history with numerous interesting historical facts and events. Sana said, "that although it was their first trip to Kyzylorda, they quickly realized what a welcoming and forward thinking city it is."

Finally the children visited the Church of the Kazan Mother of God built during the Tsarist period, the mosque Aytbaya, the memorial Korkyt Ata and the railway station. It is one thing to see them in a photograph and another to see them in the flesh. It was a privilege to feel the spirit of the time. The students studied every corner of the buildings with great interest, realising the importance of preserving historically important buildings and sites.

It is important to leave a legacy for younger generations, who are able to see the achievements of their ancestors. Hopefully it will serve as an inspiration for them to continue in the precedent set thus far.

Gani Muratbaev once said, "Zamannyn tutkasy zhastarda" we can interpret it as "The key for the future belongs to youth". Nowadays Kazakh youth have invaluable opportunities to achieve their goals in this world. We, the students of Karaganda NIS, were lucky to get a place in "Tugan Elge Tagzym" project and visit Kyzylorda region that is full of historical treasures. Throughout the time we spent in Kyzylorda region we saw a lot of historical monuments and got amazing memories printed in our hearts. During the trip we learnt a lot about the local industry, agriculture, and people who worked in different fields and left valuable mark in region's history. One of them is Gani Muratbaev, who dedicated his own life for leading forward Kazakh youth. Also, meeting with the hero of the new era and owner of the award "Kazakhstanyn Enbek Eri" Abzal Eraliyev gave us new ideas to think about real patriots of our country. The expedition was so interesting that we did not realize that it was already the end of our trip. However, in those few days we became friends with students from Astana and Kyzylorda. Also, the teachers who spent all the time with us were just like our parents for these 10 days. I truly hope to see them as guests in Karaganda. Kazakhstan has a vast land and its horizon is endless and the trip to Aralsk and Kazaly added new scenes to our notion. Never-ceasing River in the middle of the desert is unbelievably beautiful and makes you think deeply and understand that every place in our country is gorgeous.

In the museums and mausoleums we knew many interesting facts about the rich history of the Kyzylorda region. We think that this trip was very useful for us and we would love to visit other places of our big country. In conclusion, we would like to thank our President for such a great opportunities he is providing to us.

Diana UAPOVA
Karaganda NIS, 11th grade

Қызылорда – өте таңғажайып жер! Бұл жерде мен өте көп тарихи ескерткіштер, осы жердің өңдіретін зауыттарын, осы жердің әдемі ғиматтарын көріп, олар жайлы көп мәлімет біле алдым. Тек қана бұл емес, сонымен қоса осы жерде қандай археологиялық заттар, қандай табиғи құбылыстар, қандай пайдалы қазбалар бар екенің де біле алдым. Мысалы ескерткіштер жайлы айтып кетсем – Қорқыт атаға арналған ескерткіш, Сыр Ана ескерткіші және т.б. Зауыттар жайлы айтсам – күршіс өңдіретін зауыт, балық өңдіретін зауыт, мұнай, тұз өңдіретін зауыттар. Осымен қоса осы қаладағы көзге түскен көркем ғимараттар – қазақ драма театры, Қорқыт ата атындағы университет, Назарбаев Зияткерлік мектебі, Жібек Жолы сауда орталығы және т.б. Жалпы айтқанда қала өте әдемі, және өте ыстық. Өзі ыстық болған соң, халқының жүрегі де ыстық. Осы жердің адамдары бізді өте жақсы, құрметпен қарсы алып, біздің жақсы уақыт өткізімізге ат салысты. Оларға алғысымыз шексіз! Мен оларды бақытты адамдар деп ойлаймын себебі олар біздің тәуелсіз, егеменді еліміздегі әсем қалаларымыздың бірінде, киелі сыр жерінде, Қызылордада сыр халқы, елі деген атпен өмір сүріп жатыр.

Аружан АМАНКЕЛДИ
Астана қаласындағы НЗМ 7 «С» оқушысы

В жизни каждого человека бывают моменты, которые заставляют задуматься об очевидных вещах и, взглянув на них с совершенно новой стороны, полностью их переосмыслить. Кто бы мог подумать, что история Кызылординского края настолько интересна? Кто бы мог подумать, что столько выдающихся личностей родились и выросли в городе Кызылорда? Эта поездка показала мне Кызылординскую область с новой стороны, в самом интересном для меня виде. Благодаря этой поездке, я могу быть уверенной в своих знаниях об этом замечательном крае, ровно столько же, как я уверена в том, что приобретенные навыки пригодятся мне в изучении новых мест и развитии всего Казахстана. Думаю, что эта поездка только начало, и я, не останавливаясь на достигнутом, буду идти только вперед. Шанс поучаствовать в подобной экспедиции должен выпадать всем ученикам, которые стремятся к новым знаниям и желают повысить уровень развития Республики Казахстан.

Аида УСКЕНОВА
ученица 9 «F» класса НИИШ г.Караганда

Балалық жүрегімізді толқытқан, әрі сөз толтырып айтуға болатын сапарымыз «Абзал и К» атты күршіс зауыты болды. Біз ол жерде күршіс өндеудің техникасымен толыққанды танысып, сол компанияның бастығы Қазақстан Республикасының Еңбек Ері Абзал Ералиевпен жүздесіп, көкейкесті мәселелерді, өзімізді толғандырып жүрген сұрақтарға тұшымды жауаптар алдық. Ғұмырын тек бизнеске ғана емес, туған ауылының әлеуметтік, мәдени, экономикалық дамуына арнаған, меценаттық көмегін аямаған жанның мәрттігіне таң қалдық. Біз де осындай азамат болып, ауылымыздың, еліміздің дамуына үлес қосамыз деген сезімді көкейімізге ұялаттық.

«Туған елге тағзым» экспедициясына қолдау көрсеткен Елбасымызға, Қызылорда қаласының НЗМ-нің ұйымдастырушыларына, мұғалімдерге, біздің алғысымыз шексіз!!! Ғылыми зерттеу экспедициямыз нәтижелі ғылыми жобалармен ұштасады деген сенімдеміз.

Айжан ЖОМАРТҚЫЗЫ
Қарағанды НЗМ, 8-сынып

ҚЫЗЫЛОРДА ҚАЛАСЫНДАҒЫ ХИМИЯ-БИОЛОГИЯ БАҒЫТЫНДАҒЫ НАЗАРБАЕВ ЗИЯТКЕРЛІК МЕКТЕБІ

Мектептің мекенжайы: Қызылорда қаласы, Султан Бейбарыс көшесі, 8.
Мектептің аты: Химия-биологиялық бағыттағы Назарбаев Зияткерлік мектебі.
Пошта индексі: 120003
Электрондық пошта мекенжайы: info@kzlnis.edu.kz
Директор: Мункеева Гүлмира Бақытбековна
Қабылдау бөлмесінің телефон нөмірі: 8(7242)55-11-51.
Бас редактор: Досан Жұнусов

Адрес школы: город Кызылорда, улица Султана Бейбарса, 8.
Название школы: Назарбаев Интеллектуальная школа химико-биологического направления.
Почтовый индекс: 120003
Адрес электронной почты: info@kzlnis.edu.kz
Директор: Мункеева Гүлмира Бақытбековна
Номер телефона приёмной: 8(7242)55-11-51
Главный редактор: Досан Жунусов

School address: Sultan Beibarys Street, No.8, Kyzylorda city.
School name: Nazarbayev Intellectual School of Chemistry and Biology.
Postcode: 120003
E-mail address: info@kzlnis.edu.kz
Principal: Munkeeva Gulmira Bakytbekovna
Office phone №: 8(7242)55-11-51.
Chief editor: Dosan Zhunussov

НАЗАРБАЕВ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ ШКОЛА ХИМИКО-БИОЛОГИЧЕСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ ГОРОД КЫЗЫЛОРДА

Кызылорда – древний, полный тайн и непередаваемого восточного колорита город, всегда бывший для меня загадкой, а эта экспедиция раскрыла мне глаза касательно всего. Кызылорда полна не только заводами, фабриками и предприятиями, но и культурными и духовными учреждениями. Театры, музеи, церкви, мечети, храмы – все это лишь малая толика материального олицетворения ментально-духовного богатства города, и за все дни мы их посетили достаточно для того, чтобы смело сказать, что Кызылорда – крупный культурный центр Южного Казахстана. В заключение могу сказать, что Кызылорда для меня теперь – старая южная королева с доброй улыбкой, любящая гостей и рукоделие, при этом тщетно пытающаяся сохранить остатки своей красоты 20-х годов прошлого века, но все равно остающейся какой-то завораживающей и харизматичной.

Адиль НУРМУХАНБЕТОВ
Ученик 7 «Е» НИШ города Астана

*Сыр бойын алып жатқан жер ,
Жаңқожа Бабам шыққан жер,
Аралым деп мақтанған жер,
Қорқыт бабам мекен еткен жер.
Күріші тасып жатқан жер ,
Абзалдай ұлы шыққан жер,
Сырдариям аққан жер,
Қазақ деп жүрегі соққан Жер!*

*Бойында сарқылап аққан дариян тұр,
Жүрегінде дүрсіл соққан халқын да тұр,
Өзінде мыңжылдықтың тарихы тұр,
Өзіне тағзым еткен жас ұрпақ тұр.
Өзінде астана деген атақ та тұр,
Қазірде жүрегінде аралын тұр,
Онынның ортасында қобызын тұр,
Ар жақта Барсакелмес қорығын тұр.
Өзінде қанша ару, жігітін тұр,
Өзінде өңтүстіктің жүрегі тұр,
Өзінмен қазағымда мақтанып тұр,
Қазақтың жүрегінде Сыр елі тұр.*

Аружан Аманкелді
Астана қаласыдағы НЗМ 7 «С» оқушысы

Жұлдыз Бегасилова
Астана қаласы

Kyzylorda